

Ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (325 μ.Χ.)

Στά φετινὰ σύντομα κηρύγματα τῶν Κυριακῶν τοῦ Καλοκαιριοῦ, θά ἀναφερθῶ στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους τῆς Ἐκκλησίας μας, καὶ κυρίως στὰ δογματικὰ θέματα, μέ τὰ ὁποῖα ἀσχολήθηκαν οἱ ἅγιοι Πατέρες μας, οἱ ὁποῖοι ἦταν θαυμαστά μέλη τους. Πρέπει οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ νὰ γνωρίζουμε τὴν Ὁρθόδοξη πίστη μας.

Βέβαια, τὰ θέματα αὐτὰ εἶναι μεγάλα καὶ σοβαρά καὶ δέν μποροῦν νὰ ἀναλυθοῦν ἐπαρκῶς σέ μικρά σύντομα εὐχαριστιακὰ κηρύγματα, ἀλλὰ θά τονισθοῦν μερικά ἀπὸ τὰ βασικότερα σημεία τῶν ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, πού εἶναι ἀπαραίτητο νὰ γνωρίζουμε ὡς Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί. Πρόκειται, δηλαδή, γιὰ μιὰ μικρὴ γνώση, καὶ ἐκεῖνοι πού ἐνδιαφέρονται θά μπορέσουν νὰ ἐνδιαφεροῦν νὰ ἀντλήσουν περισσότερες πληροφορίες.

Ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος συνεκλήθη στὴν Νίκαια τῆς Βιθυνίας, τὸ ἔτος 325 μ.Χ. ἀπὸ τὸν Μέγα Κωνσταντῖνο. Πρόεδροί τῆς Συνόδου διετέλεσαν ὁ Ἀντιοχείας Εὐστάθιος καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρος, ἴσως καὶ ὁ Κορδοῦης Ὅσιος.

Τὸ δογματικὸ θέμα μέ τὸ ὁποῖο ἀσχολήθηκε ἡ Σύνοδος αὐτὴ ἦταν ἡ αἵρεση τοῦ Ἀρείου. Ὁ Ἄρειος ἦταν Πρεσβύτερος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ εἶχε καταδικασθῇ προηγουμένως ἀπὸ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας γιὰ τίς αἱρέσεις του ὡς πρὸς τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπειδὴ, ὅμως, οἱ αἰρετικές του ἀπόψεις διαδόθηκαν καὶ σέ ἄλλες ἐκκλησιαστικές περιοχὲς τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας καὶ δημιούργησαν προβλήματα, γι' αὐτὸ ὁ Αὐτοκράτωρ Μέγας Κωνσταντῖνος συνεκάλεσε τὴν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, γιὰ νὰ λύσῃ τὸ θέμα. Βασικὴ πρόταση τοῦ Ἀρείου ἦταν ὅτι κάποτε δέν ὑπῆρχε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἔλεγε: «ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν».

Συνέπεια αὐτῆς τῆς ἀπόψεώς του ἦταν ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ κτίσθηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα ἐν χρόνῳ, δηλαδή ὑπῆρξε χρόνος κατὰ τὸν ὁποῖον δέν ὑπῆρχε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἄρα ἔθετε χρόνο μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ· ὅτι ὁ Υἱὸς δέν ἔχει τὴν ἴδια οὐσία μέ τὸν Πατέρα, πού σημαίνει ὅτι εἶναι τρεπτὸς· καὶ ὅτι ἀγνοεῖ τὸν Πατέρα. Καὶ κατὰ συνέπεια καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι κτίσμα πού δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα διὰ τοῦ Υἱοῦ.

Ὁ Ἄρειος ξεκινοῦσε ἀπὸ φιλοσοφικὲς ἀπόψεις, ιδίως ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ Ἀριστοτέλους ὅτι κάθε τί πού προέρχεται ἀπὸ τὴν φύση εἶναι ἀναγκαστικό. Ἐπειδὴ ὁ Υἱὸς ἂν ἐγεννᾶτο ἀπὸ τὴν φύση τοῦ Πατρὸς θά ἦταν κατ' ἀνάγκη Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτὸ ἔλεγε ὅτι δημιουργήθηκε ἀπὸ τὴν βούληση τοῦ Πατρὸς. Αὐτὸ σήμαινε ὅτι ὁ Λόγος δέν θά ἦταν Θεός, ἀλλὰ κτίσμα, καὶ μάλιστα τὸ πρῶτο κτίσμα τῆς δημιουργίας. Ἐπίσης βασικὴ θέση τοῦ Ἀρείου ἦταν ὅτι ὁ Υἱὸς λειτουργεῖ ὡς κατώτερη θεότητα, ἡ ὁποία δημιουργεῖ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ εἶναι ἀλλότριος στὴν οὐσία ἀπὸ τὸν ἀνώτερο Πατέρα.

Αὐτὲς οἱ αἰρετικές ἀπόψεις δημιούργησαν μεγάλη σύγχυση στὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, γιατί οἱ πιστοὶ γνώριζαν ἀπὸ τοὺς Προφῆτες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, πού εἶδαν τὸν ἄσαρκο Λόγο, καὶ τοὺς Ἀποστόλους τῆς Καινῆς Διαθήκης, πού εἶδαν τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, εἶδαν τὸ Φῶς τοῦ Θεοῦ – ὅπως οἱ Μαθητὲς ἐπάνω στὸ ὄρος Θαβὼρ, ἀλλὰ καὶ σέ ἄλλα γεγονότα, ιδιαιτέρως δέ στὴν Πεντηκοστή– ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς ἀληθινός, γεννήθηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα πρὶν ἀπὸ τοὺς αἰῶνες, εἶναι Φῶς πού προέρχεται ἀπὸ τὸ Φῶς, καὶ ἔχει τὴν ἴδια οὐσία μέ τὸν Πατέρα καὶ Αὐτὸς γνωρίζει τὸν Πατέρα καὶ Τὸν φανέρωσε στοὺς ἀνθρώπους.

Ἔτσι, οἱ Πατέρες τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁμολόγησαν αὐτὴν τὴν πίστη τῶν Προφητῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν δική τους ἐμπειρία πού εἶχαν, καὶ συνέταξαν τὰ πρῶτα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, πού ὁμολογοῦμε καὶ ἀπαγγέλλουμε μέχρι σήμερα.

Συγκεκριμένα, γράφεται στο Σύμβολο της Πίστεως ότι πιστεύουμε στον ένα Θεό, τον Πατέρα που είναι δημιουργός όλων των όρατων και των άοράτων, ώστε να αποκλεισθή ή άποψη ότι ο δημιουργός του κόσμου είναι ένας κατώτερος Θεός, όπως πίστευαν οι γνωστικοί φιλόσοφοι.

Έπειτα, ομολογείται η θεότητα του Χριστού, που γεννήθηκε πρό πάντων των αιώνων από τον Πατέρα και δέν υπάρχει χρόνος μεταξύ του Πατρός και του Υιού· ότι ο Χριστός είναι Φως όπως ο Πατήρ, είναι όμοούσιος μέ τον Πατέρα· και ότι ο Υιός του Θεού έννηθρώπησε γιά την σωτηρία μας. Επίσης, στο πρώτο αυτό Σύμβολο της Πίστεως γράφεται ότι πιστεύουμε και στο Άγιον Πνεύμα, και στο τέλος αναθεματίζονται όσοι διδάσκουν τά αντίθετα από αυτά.

Βέβαια, τό Σύμβολο αυτό ολοκληρώθηκε από την Β' Οικουμενική Σύνοδο, όπως θά δούμε την άλλη Κυριακή, αλλά τό σημαντικό είναι ότι έμεις οι Όρθόδοξοι Χριστιανοί πιστεύουμε άπολύτως στην θεότητα του Χριστού, πράγμα τό όποιο μάς διαβεβαίωσαν όσοι είδαν την δόξα Του, την θεότητά Του ως Φως. Αυτοί είναι οι Προφήτες, οι Απόστολοι και οι Πατέρες διά μέσου των αιώνων.

Ο Άρειος και όλοι οι αίρετικοί όμιλούν γιά τά θέματα αυτά χρησιμοποιώντας την φιλοσοφία, την φαντασία και τον στοχασμό, ένω οι θεόπτες Προφήτες, Απόστολοι και Πατέρες διατυπώνουν την έμπειρία που είχαν, και όμολογούν ότι ο Χριστός είναι Φως, που γεννήθηκε πρό πάντων των αιώνων από τό Φως και είναι αληθινός Θεός.

Αυτόν λατρεύουμε, Αυτόν αγαπάμε και τηρούμε τίς έντολές Του, γιά νά φθάσουμε στο Φως.

Η Β' Οικουμενική Σύνοδος (381 μ.Χ.)

Μετά την Α' Οικουμενική Σύνοδο έγιναν πολλά έκκλησιαστικά γεγονότα, μεγάλη άναταραχή στην Έκκλησία. Κυρίως αυτό έγινε γιατί στο Σύμβολο της Πίστεως, που συνέταξε ή Α' Οικουμενική Σύνοδος, περιελήφθηκε ή λέξη «όμοούσιος», ότι ο Υιός είναι «όμοούσιος τῷ Πατρί». Αυτή ή λέξη «όμοούσιος» χρησιμοποιείτο από τούς αίρετικούς, οι όποιοι την είχαν παραλάβει από την φιλοσοφία, και σήμαινε άλλες έννοιες. Οι Πατέρες, όμως, την χρησιμοποίησαν μέ την όρθόδοξη έννοια, ότι ο Λόγος έχει την ίδια ουσία μέ τον Πατέρα.

Έτσι, μετά την Α' Οικουμενική Σύνοδο οι Χριστιανοί χωρίσθηκαν σέ διάφορες ομάδες, ήτοι: Σέ όμοουσιανούς, που υποστήριζαν τό Σύμβολο της Νικαίας μέ τον όρο όμοούσιος· σέ όμοιουσινανούς, οι όποιοι υποστήριζαν ότι ο Υιός δέν είχε την ίδια ουσία μέ τον Πατέρα, αλλά όμοια μέ αυτόν ουσία· σέ άνομοίους, που υποστήριζαν ότι ο Υιός είχε άνόμοια ουσία μέ τον Πατέρα· σέ έτερούσιους, που έλεγαν ότι ο Υιός είχε διαφορετική ουσία από τον Πατέρα. Επίσης, ένεφανίσθηκαν και άλλοι αίρετικοί, οι όποιοι υποστήριζαν ότι τό Άγιον Πνεύμα δέν είναι Θεός, αλλά κτίσμα, είναι οι λεγόμενοι Πνευματομάχοι. Γιά τον λόγο αυτόν συήλθε ή Β' Οικουμενική Σύνοδος τό έτος 381 μ.Χ. στην Κωνσταντινούπολη γιά νά αντιμετώπιση τό θέμα αυτό.

Μελετώντας τά γεγονότα που έγιναν μεταξύ της Πρώτης και της Δεύτερης Οικουμενικής Συνόδου, δηλαδή τά πενήντα έξι χρόνια από τό 325 έως τό 381, βλέπουμε ότι συνεκλήθησαν περίπου τριάντα Σύνοδοι Έπισκόπων, πολλές από τίς όποίες εξέδωσαν διάφορα Συμβολικά κείμενα. Υπήρξε, δηλαδή, μεγάλη άναστάτωση στην Έκκλησία και έντονος θεολογικός διάλογος γιά τούς όρους που χρησιμοποιήσαν.

Σήμερα στην θεολογία και την λατρεία μας έχει επικρατήσει γιά την Αγία Τριάδα ή διατύπωση «τρεις ύποστάσεις και μία ουσία». Δηλαδή ή ουσία αναφέρεται στο κοινό των Τριών Προσώπων της Αγίας Τριάδος, ένω ύπόσταση σημαίνει τό κάθε ξεχωριστό Πρόσωπο της Αγίας Τριάδος. Την περίοδο αυτή έκδηλώθηκαν διάφορες αίρέσεις, γιατί μέχρι τότε, όπως φαίνεται στην Πρώτη Οικουμενική Σύνοδο, ταυτιζόταν ή λέξη ουσία μέ την λέξη ύπόσταση, πράγμα τό όποιο

δημιούργησε προβλήματα στην θεολογία περί του Τριαδικού Θεού. Διότι, αφού η ουσία ταυτιζόταν με την υπόσταση, αυτό σήμαινε ότι ένας είναι ο Θεός, ο Πατέρας, ενώ ο Υιός και το Άγιον Πνεύμα δεν είναι υποστάσεις ή ξεχωριστά πρόσωπα, αλλά είναι ενέργειες του Θεού ή τρόποι φανέρωσης του ενός Θεού. Ωσάν ο Θεός νά αλλάζη προσωπεΐα καί άλλοτε νά ἐμφανίζεται ὡς Πατέρας, άλλοτε ὡς Υιός, άλλοτε ὡς Άγιον Πνεύμα.

Ο Μέγας Βασίλειος, ὅπως καί ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ἔκαναν τότε τήν διάκριση μεταξύ οὐσίας καί ὑποστάσεως, μιά διάκριση πού χρησιμοποιοῦμε καί ἐμεῖς σήμερα στήν λατρεία καί τήν θεολογία μας, καί εἶπαν ὅτι τρία εἶναι τά Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος –Πατήρ, Υιός καί Άγιον Πνεύμα– καί ἔχουν τήν ἴδια οὐσία. Δηλαδή, ἡ οὐσία εἶναι τό κοινόν στά Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐνῶ ἡ ὑπόσταση εἶναι τό «καθ’ ἑκαστον», τό ἐπὶ μέρους, τό ἴδιον. Αὐτήν τήν διάκριση μεταξύ οὐσίας καί ὑποστάσεως τήν ἀποδέχθηκε καί ὁ Μέγας Ἀθανάσιος καί διευκολύνθηκαν τά θεολογικά πράγματα.

Ἔτσι, τό ἔτος 381 μ.Χ. συνεκλήθη ἡ Β' Οἰκουμενική Σύνοδος στήν Κωνσταντινούπολη ἀπό τόν Μέγα Θεοδόσιο, στήν ὁποία προήδρευσε ὁ Ἀντιοχείας Μελέτιος, καί μετά τόν θάνατό του ὁ Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, καί μετά τήν παραίτηση τοῦ τελευταίου, ὁ Κωνσταντινουπόλεως Νεκτάριος.

Ἡ Σύνοδος αὐτή κατεδίκασε τούς αἰρετικούς πού δέν δέχονταν τίς ἀποφάσεις τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καί ἄλλους πού ἐν τῷ μεταξύ εἶχαν ἀναφανῆ, ὅπως οἱ Πνευματομάχοι, ὁ Εὐνόμιος, ὁ Ἀπολλινάριος καί ἄλλοι. Ἀναδιατύπωσε ἡ ἀναμόρφωσε σέ μερικά σημεία τό Σύμβολο τῆς Πίστεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐπίσης, προσέθεσε καί τά ὑπόλοιπα ἄρθρα στό Σύμβολο τῆς Πίστεως, πού ἀναφέρονται στό Ἅγιον Πνεύμα, τήν Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία, τό βάπτισμα, τήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν, καί τήν αἰώνια ζωή.

Εἶναι αὐτό τό Σύμβολο τῆς Πίστεως πού ὁμολογοῦμε στήν θεία Λειτουργία καί σέ κάθε ἀκολουθία, καί στό ὁποῖο περικλείονται ὅλα τά βασικά θέματα τῆς πίστεώς μας. Ἐκτοτε λέγεται Σύμβολο τῆς Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως, γιατί εἶναι οἱ ἀποφάσεις τῶν δύο Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῆς Πρώτης καί τῆς Δευτέρας.

Τό σημαντικό πού πρέπει καί ἐδῶ νά τονισθῇ εἶναι ὅτι καί στήν Σύνοδο αὐτή φάνηκε ἔντονα ἡ διαφορά μεταξύ τῆς φιλοσοφικῆς θεολογίας καί τῆς ἐμπειρικῆς θεολογίας. Οἱ αἰρετικοί εἶχαν ἐπηρεασθῇ ἀπό τήν φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος καί τοῦ Ἀριστοτέλους καί προσπαθοῦσαν μέ τήν λογική νά κατανοήσουν πῶς ὁ Θεός εἶναι ἓνας καί συγχρόνως εἶναι τρεῖς, ἐνῶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας θεολογοῦσαν μέ βάση τήν ἀποκάλυψη τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά καί τήν ἐμπειρία τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καί τήν δική τους. Γι’ αὐτό συνεχῶς οἱ Πατέρες στά ἔργα τους χρησιμοποιοῦσαν χωρία ἀπό τήν ἀποκάλυψη καί φανέρωση τοῦ Υιοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ, στούς Προφῆτες ἀσάρκως καί στούς Ἀποστόλους ἐν σαρκί. Καί αὐτά τά ἐρμήνευαν μέ βάση τήν δική τους ἐμπειρία. Εἶναι σημαντικές οἱ φανερώσεις τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ στόν Ἰορδάνη Ποταμό καί στό Ὅρος Θαβώρ καί σέ ἄλλα γεγονότα τῆς ἐπίγειας ζωῆς τοῦ Χριστοῦ.

Ἐμεῖς πρέπει νά διατηροῦμε τό Σύμβολο τῆς Πίστεως καθαρό, νά τό διαβάζουμε πάντα, νά στεκόμαστε μέ σεβασμό ὅταν τό ἀκοῦμε, νά τό μάθουμε ἀπό μνήμης καί νά τό λέμε συχνά, γιατί εἶναι καρπός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀφοῦ τό Ἅγιον Πνεύμα φώτισε τούς Πατέρες στίς δύο πρῶτες Οἰκουμενικές Συνόδους νά τό συντάξουν καί εἶναι τό θεμέλιο τῆς σωτηρίας μας.

Ἡ Γ' Οἰκουμενική Σύνοδος (431 μ.Χ.)

Ἀφοῦ συγκλήθηκαν οἱ δύο πρῶτες Οἰκουμενικές Σύνοδοι καί συνέταξαν τό Σύμβολο τῆς Πίστεως καί κανονικά θά ἔπρεπε νά τελειώσουν τά θέματα, ὅμως διάφοροι φιλοσοφοῦντες θεολόγοι ἀνακινοῦσαν διάφορα θεολογικά ζητήματα καί γι’ αὐτό ἔπρεπε νά συγκληθῇ ἡ Γ' Οἰκουμενική

Σύνοδος νά τά ἀντιμετωπίσει. Αὐτή ἡ Σύνοδος πραγματοποιήθηκε στήν Ἑφεσο τό 431 μ.Χ. μέ ἀπόφαση τοῦ Αὐτοκράτορα Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, καί Πρόεδρος τῆς Συνόδου ἦταν ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας.

Ἡ Σύνοδος αὐτή ἀντιμετώπισε τήν αἵρεση τοῦ Νεστορίου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος ὑπεστήριζε ὅτι δέν πρέπει νά ὀνομάζεται ἡ Παναγία Θεοτόκος, ἀλλά Χριστοτόκος, θεωρώντας ὅτι ὁ ὅρος Θεοτόκος, ὅπως καί ἡ φράση «Μήτηρ Θεοῦ» εἶναι εἰδωλολατρικῆς προελεύσεως. Ἔτσι, ἔλεγε ὅτι ἡ Παρθένος Μαρία γέννησε τόν ἄνθρωπο Χριστό, ὁ Θεός ἀπλῶς «προῆλθε» ἢ «παρῆλθε» ἢ «διῆλθε» δι' αὐτῆς, ἀλλά δέν γεννήθηκε ἀπό αὐτήν Θεός.

Ὁ Νεστόριος ἔλεγε ὅτι εἶναι λάθος νά λέγεται ἡ Παναγία Θεοτόκος, γιατί δέν εἶναι θεά πού γέννησε Θεό.

Αὐτή ἡ αἰρετική ἄποψή του γιά τήν Παναγία προερχόταν ἀπό τήν αἰρετική ἄποψή του γιά τόν Χριστό. Ὁ Νεστόριος, ἀκολουθώντας ἄλλους προγενεστέρους αἰρετικούς, ἀδυνατοῦσε νά δεχθῇ ὅτι ὁ Χριστός εἶναι Θεός καί ἄνθρωπος, ὁ ἓνας καί ὁ αὐτός. Θεωροῦσε ὅτι ἡ ἔνωση τῶν δύο φύσεων-ὑποστάσεων εἶναι «σχετική» καί ὄχι πραγματική, ὅπως δύο σανίδες εἶναι ἐνωμένες μεταξύ τους καί χωρίζονται, ἢ, ἀκόμα συμβαίνει σύμφωνα μέ τό παράδειγμα τῶν δύο συζύγων ἢ δύο φίλων.

Ἔτσι, θεωροῦσε ὅτι ἄλλος εἶναι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, καί ἄλλος εἶναι ὁ υἱός τῆς Παρθένου. Αὐτό εἶχε σοβαρές Χριστολογικές συνέπειες, γιατί ἔτσι ὁ Χριστός εἶναι ἀπλῶς ἓνας θεόμορφος ἄνθρωπος, ὅπως ἦταν οἱ Προφῆτες, καί ὄχι Θεός. Ὅποτε ἔπαθε καί ἀναλήφθηκε ἓνας ἄνθρωπος πού συμπροσκυνεῖται καί συνδοξάζεται μέ τόν Θεό Λόγο, καί πολλά ἄλλα.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας διέγινωσε αὐτήν τήν αἰρετική ἀπόκλιση ἀπό τήν ἀποκαλυφθεῖσα ἀλήθεια, διεπίστωσε τίς φοβερές συνέπειες μιᾶς τέτοιας ἀπόψεως καί ἀντιστάθηκε μέ δύναμη, ἀντέκρουσε αὐτές τίς ἀπόψεις ὡς αἰρετικές. Ἡ Γ' Οἰκουμενική Σύνοδος καταδίκασε τίς ἀπόψεις αὐτές ὡς αἰρετικές, ἐπίσης καταδίκασε τόν Νεστόριο Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος ἀπουσίαζε ἀπό τήν Σύνοδο, διότι ἀρνήθηκε νά παρουσιασθῇ, παρά τό ὅτι κλήθηκε τρεῖς φορές.

Δύο χρόνια μετά, καί συγκεκριμένα τό 433 μ.Χ., συμφωνήθηκε μεταξύ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καί τοῦ Ἰωάννου Ἀντιοχείας ἡ ὀρθόδοξη διδασκαλία γιά τά θέματα αὐτά. Εἶναι ἡ λεγόμενη «Ἐκθεση τῶν Διαλλαγῶν», στήν ὁποία καθορίσθηκε ἡ δογματική ἀπόφαση γιά τό θέμα αὐτό, ὥστε νά ἐπέλθῃ μιᾶ συμφωνία.

Μέ τίς «Διαλλαγές» ὁμολογήθηκε ὅτι ὁ ἓνας Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Υἱός μονογενῆς τοῦ Θεοῦ εἶναι τέλειος Θεός καί τέλειος ἄνθρωπος· γεννήθηκε ἀπό τόν Πατέρα πρό πάντων τῶν αἰώνων κατά τήν Θεότητα καί ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν γεννήθηκε ἀπό τήν Παρθένο Μαρία γιά τήν σωτηρία μας, κατά τήν ἀνθρωπότητα· εἶναι ὁμοούσιος μέ τόν Πατέρα κατά τήν Θεότητα καί ὁμοούσιος μέ ἡμᾶς κατά τήν ἀνθρωπότητα. Ὁμολογοῦμε ἓναν Χριστό, ἓναν Υἱό, ἓναν Κύριο, στόν ὁποῖον ἔγινε ἔνωση δύο φύσεων, καί κατά τήν ἐννοια τῆς ἀσυγχύτου ἐνώσεως ὁμολογοῦμε τήν ἁγία Παρθένο καί Θεοτόκο.

Τό σημαντικό εἶναι ὅτι μέ τήν ἀπόφαση αὐτή διασφαλίσθηκε ἡ ὁμολογία στόν Θεάνθρωπο Χριστό καί τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο, ἡ ὁποία Παναγία δέν γέννησε ἀπλό ἄνθρωπο, ἀλλά τόν Θεό Λόγο, καί ἐξακολουθεῖ ὁ Χριστός νά εἶναι Θεάνθρωπος, πού σώζει τόν ἄνθρωπο.

Αὐτό τό εἶπαν οἱ Πατέρες, γιατί στηρίχθηκαν στήν ἀποκάλυψη τοῦ Χριστοῦ, ὅπως καταγράφηκε στά ἅγια Εὐαγγέλια, ἀλλά καί στήν ἐμπειρία τῶν Προφητῶν καί τῶν Ἀποστόλων. Οἱ Μαθητές τοῦ Χριστοῦ μερικές φορές ἀξιώθηκαν νά δοῦν τήν δόξα τῆς Θεότητος τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία προχέοταν ἀπό τό σῶμα Του· εἶδαν τόν ἀναστάντα καί ἀναληφθέντα στούς οὐρανοῦς Χριστό· ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος εἶδε τήν δόξα τοῦ Θεοῦ καί «Ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ», εἶδε

τόν Χριστό μέσα στην δόξα της Θεότητός Του· ο Απόστολος Παῦλος είδε τόν Χριστό μέσα στο Φῶς, τό ὁποῖο ἦταν λαμπρότερο ἀπό τό κτιστό φῶς τοῦ ἡλίου, καί γνώριζε ἐμπειρικά αὐτήν τήν ἀλήθεια.

Αὐτό διατυπώθηκε στίς ἀποφάσεις τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί στίς λεγόμενες «Διαλλαγές» μεταξύ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καί τοῦ Ἰωάννου Ἀντιοχείας. Αὐτή εἶναι ἡ πίστις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Αὐτό φαίνεται στό δόγμα, ἀλλά κυρίως στήν ἐμπειρία τῆς δόξης τῆς Θεότητος τοῦ Χριστοῦ. Ἀπό τότε ἄρχισε νά ἀναπτύσσεται περισσότερο ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο. Αὐτό πού ζοῦσε ἡ Ἐκκλησία τό διατύπωσε ὀρθόδοξα καί καθορίσθηκαν διαδοχικά ὅλες οἱ Θεομητορικές ἐορτές. Αὐτή ἡ ἀλήθεια εἶναι ἡ δόξα τῆς Ἐκκλησίας καί ἡ δική μας σωτηρία.

Ἡ Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος (451 μ.Χ.)

Ἡ Γ' Οἰκουμενική Σύνοδος ἀντιμετώπισε τήν αἵρεση τοῦ Νεστορίου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τόν κατεδίκασε καί ὀριοθέτησε τήν πίστιν γιά τόν Θεάνθρωπο Χριστό καί τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο, ὕστερα μάλιστα ἀπό τήν συμφωνία, τίς λεγόμενες «Διαλλαγές» πού ἐγιναν τό 433 μ.Χ. μεταξύ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καί τοῦ Ἰωάννου Ἀντιοχείας. Ὅμως, μετά τήν ἐκδημία τῶν δύο αὐτῶν Πατριαρχῶν (Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καί Ἰωάννου Ἀντιοχείας) οἱ φανατικοί μαθητές τους ἀνεκίνησαν τό θέμα αὐτό, θεωρώντας ὅτι καί οἱ δύο ὑπεχώρησαν ἀπό τίς θέσεις τους πού ὑποστήριζαν προηγουμένως, πράγμα τό ὁποῖο δημιούργησε προβλήματα στήν Ἐκκλησία.

Πρόκειται γιά τόν Εὐτυχῆ, τόν Διόσκορο καί ἄλλους Ἀντιοχειανούς Θεολόγους. Ὁ Εὐτυχῆς δίδασκε μέν ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός εἶχε δύο φύσεις πρίν τήν ἔνωση, ἀλλά ὁμολογοῦσε μία φύση μετά τήν ἔνωση. Δηλαδή ἔλεγε ὅτι μετά τήν ἔνωση τῶν δύο φύσεων ἀπορροφήθηκε ἡ ἀνθρώπινη φύση ἀπό τήν θεία φύση. Αὐτό τό πρόβλημα συνεχιζόταν, γιατί ἀκόμη γινόταν σύγχυση μεταξύ τῆς φύσεως καί τοῦ προσώπου, ὅποτε θεωροῦσαν ὅτι τό ἕνα πρόσωπο, συνδέεται μέ τήν μία φύση.

Τότε συνεκλήθη ἡ Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος στήν Χαλκηδόνα, μέ ἀπόφαση τῶν Αὐτοκρατόρων Μαρκιανοῦ καί Πουλχερίας, τό 451 μ.Χ., μέ τήν προεδρεία τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατολίου καί τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Πάπα Ρώμης Λέοντος. Ἡ Σύνοδος αὐτή ἀποδέχθηκε τήν ἀπόφαση τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί ἀκολουθώντας τούς προηγουμένους Πατέρες, δηλαδή «ἐπόμενοι τοῖς ἁγίοις Πατέραςιν», ὅπως γράφεται, ἀποφάσισε ὅτι ἐμεῖς ὁμολογοῦμε ὅτι ἕνα εἶναι τό πρόσωπο καί μία εἶναι ἡ ὑπόσταση τοῦ Λόγου, «ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως γνωριζομένη» καί ὅτι πουθενά δέν ἀναιρεῖται ἡ διαφορά τῶν φύσεων λόγῳ τῆς ἐνώσεως, ἀλλά σώζεται ἡ ιδιότητα κάθε φύσεως γιά τήν ἐνότητα στό ἕνα πρόσωπο-ὑπόσταση τοῦ Λόγου.

Ὅλο αὐτό τό θέμα μπορεῖ νά φαίνεται φιλοσοφικό, πού δέν ἔχει σχέση μέ τήν θεολογία τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά αὐτό δέν ἰσχύει γιά τούς ἐξῆς λόγους.

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μέ τήν μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς, Παλαιᾶς καί Νέας Διαθήκης, ιδίως μέ τήν Ἀποκάλυψη τοῦ Χριστοῦ στούς Ἀποστόλους, γνώριζαν ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ἀληθινός Θεός, ὁ ὁποῖος ἐνηνθρώπησε γιά νά νικήσῃ τόν θάνατο, τήν ἁμαρτία καί τόν διάβολο. Στόν Ἰορδάνη ποταμό φανερώθηκε ἡ ὑπαρξη τῆς Ἀγίας Τριάδος. Στό Ὅρος Θαβώρ ἔλαμψε τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ ὅπως ὁ ἥλιος καί τά ἱμάτιά Του ἐγιναν λευκά ὅπως τό φῶς.

Ἐπίσης, ἡ φωτεινή νεφέλη ἐκάλυψε τούς Μαθητές καί ἀκούσθηκε ἡ φωνή τοῦ Πατρός. Αὐτό τό Φῶς δέν ἦταν κτιστό, ἀλλά θεῖο, ἄκτιστο, ἦταν τό Φῶς τῆς θεότητος. Στόν Χριστό ὑπῆρχε ἡ ἀνθρώπινη φύση (ψυχή, σῶμα), ἀλλά ἀπό μέσα ἐξερχόταν καί ἡ λάμψη τῆς θεότητος. Αὐτό τό Φῶς

δέν ήταν μία άλλη φύση, αλλά ή θεία φύση πού ήταν ένωμένη μέ τήν ανθρώπινη φύση στόν Χριστό. Έτσι, φανερώθηκε ή θεότητα του Χριστού χωρίς νά καταργήται ή ανθρώπινη φύση. Αυτό έκανε τούς Πατέρες νά πουν ότι οι δύο φύσεις –θεία καί ανθρώπινη– ενεργοούν στην ύπόσταση-πρόσωπο του Λόγου «άσυγχύτως, άτρέπτως, άδιαιρέτως, άχωρίστως».

Αυτήν τήν έμπειρία τήν είχαν πολλοί Πατέρες τής Έκκλησίας, όπως τό βλέπουμε καθαρά στόν Μέγα Βασίλειο καί τόν άγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο καί σέ πολλούς μεταγενέστερους Πατέρες, όπως τόν άγιο Συμεών τόν Νέο Θεολόγο, τόν άγιο Γρηγόριο τόν Παλαμά καί άλλους. Καί γι' αυτό όλοι οι Πατέρες έχουν ταυτότητα έμπειρίας καί πίστεως μέ τούς Προφήτες καί τούς Αποστόλους.

Έπειτα, αυτήν τήν διατύπωση δέν τήν έκαναν γιά νά φιλοσοφήσουν λογικά γιά τόν Χριστό, διότι αυτό τό μυστήριο δέν μπορεί νά κατανοηθή λογικά, ούτε τό έκαναν γιά νά άναπτύξουν τήν φιλοσοφία, αλλά τό έκαναν γιά νά άπαντήσουν στους αίρετικούς τής εποχής τους, οι όποιοι φιλοσοφούσαν. Έτσι, οι αίρετικοί θεολόγοι προσπαθούσαν νά κατανοήσουν αυτό τό μυστήριο μέ τούς όρους τής φιλοσοφίας, ενώ οι Πατέρες χρησιμοποίησαν μερικούς όρους, όπως ουσία, φύση, πρόσωπο, ύπόσταση, γιά νά άπαντήσουν στους αίρετικούς θεολόγους καί νά άποδομήσουν τόν φιλοσοφικό τρόπο σκέψεώς τους.

Αυτό σημαίνει ότι τό δόγμα, όπως λέγει ό άγιος Γρηγόριος ό Παλαμάς, είναι ή φανέρωση-άποκάλυψη του Λόγου του Θεού στους Προφήτες στην Παλαιά Διαθήκη άσάρκως καί στους Αποστόλους στην Καινή Διαθήκη έν σαρκί. Αντίθετα, οι όροι είναι οι λέξεις, είναι ρήματα, πού χρησιμοποίησαν οι Πατέρες γιά νά διαφυλάξουν τό δόγμα, τήν άποκάλυψη του Υιού καί Λόγου του Θεού. Γι' αυτό οι όροι δηλώνουν τά όρια μεταξύ άληθείας καί πλάνης.

Τίς άποφάσεις τής Δ' Οικουμενικής Συνόδου, όπως καί των άλλων Οικουμενικών Συνόδων, ή Έκκλησία τίς έκανε τροπάρια, τά όποια ψάλλουμε στην Έκκλησία, καί γίνονται προσευχή, όποτε συνδέονται στενά τό δόγμα, οι όροι των Οικουμενικών Συνόδων μέ τήν λατρεία τής Έκκλησίας. Αυτό δείχνει τήν μεγάλη άξία τής λατρείας, μέσα στην όποία όμολογοΰμε καί ζοΰμε τόν Θεάνθρωπο Χριστό.

‘Η Ε’ Οικουμενική Σύνοδος (553 μ.Χ.)

‘Η Έκκλησία, διά των Αγίων Πατέρων, γιά νά διαφυλάξει τήν άλήθεια ότι ό Χριστός είναι τέλειος Θεός καί τέλειος άνθρωπος, από τούς αίρετικούς θεολόγους πού είχαν επηρεασθή από τήν φιλοσοφία καί χρησιμοποιούσαν τούς όρους ουσία, φύση, ύπόσταση, πρόσωπον, φιλοσοφικά, μέ αίρετική έννοια, άποφάσισε θεοπνεύστως γιά τά θέματα αυτά μέ τούς ίδιους όρους πού χρησιμοποιούσαν εκείνοι, στους όποιους όρους έδωσε όρθόδοξο νόημα.

Είναι πίστη τής Έκκλησίας ότι ό Χριστός είναι τέλειος Θεός καί τέλειος άνθρωπος, έχει δύο φύσεις, θεία καί ανθρώπινη, πού είναι ένωμένες στό ένα πρόσωπο Του «άτρέπτως, άσυγχύτως, άδιαιρέτως, άχωρίστως». Όταν ενεργοΰσε ή κάθε φύση στό πρόσωπο του Λόγου, ενεργοΰσε μέ τήν κοινωνία τής άλλης φύσεως, χωρίς νά γίνη τροπή, σύγχυση, διαίρεση, χωρισμός. Αυτό είναι ένα μεγάλο μυστήριο.

Αυτό τό βλέπουμε στά Εΰαγγέλια. ‘Ο Χριστός όταν έμαθε τόν θάνατο του φίλου Του Λαζάρου έκλαψε, δηλαδή έκλαψε ή ανθρώπινη φύση χωρίς νά χωρισθή από τήν θεία φύση. Καί όταν άνέστησε τόν Λάζαρο τόν άνέστησε μέ τήν θεία Του φύση, χωρίς νά χωρισθή από τήν ανθρώπινη φύση. Καί οι δύο φύσεις ενεργοΰν ένωμένα στόν Χριστό. ‘Ο Χριστός είναι Θεάνθρωπος.

‘Ο άγιος ‘Ιωάννης ό Δαμασκηνός χρησιμοποίησε δύο παραδείγματα γιά νά τό έκφράση αυτό καθαρά. Ένα κάρβουνο πού φλέγεται είναι κάρβουνο, αλλά μέσα του έχει πϋρ. Δέν περιχώρησε τό κάρβουνο μέσα στό πϋρ, αλλά τό πϋρ περιχώρησε μέσα στό κάρβουνο. Τό άλλο παράδειγμα είναι

τό μαχαίρι πού τό βάζουμε στην φωτιά καί φλέγεται. Τό πυρακτωμένο μαχαίρι ως σίδερο κόβει, ως πυρακτωμένο καίει, αλλά αυτό γίνεται από τό ίδιο τό πυρακτωμένο αντικείμενο.

Οί Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καθόρισαν στίς Οἰκουμενικές Συνόδους, τήν Γ' καί τήν Δ', αὐτήν τήν ἀλήθεια γιά τίς δύο φύσεις στό ἓνα πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ.

Ὑπῆρχαν, ὅμως, Ἐπίσκοποι καί Χριστιανοί θεολόγοι, οἱ ὁποῖοι δέν ἀποδέχθηκαν αὐτές τίς ἀποφάσεις καί ἐξακολουθοῦσαν νά παρερμηνεύουν τά συγγράμματα τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καί νά μή ἀποδέχονται τήν φράση τῆς Οἰκουμενικῆς αὐτῆς Συνόδου, «ἐν δυσὶ φύσεσιν», θεωρώντας ὅτι ἡ φύση σημαίνει ὑπόσταση καί νομίζοντας ὅτι μέ τόν τρόπο αὐτόν ἐκφράζεται ἡ αἵρεση τοῦ Νεστορίου. Ἔτσι, ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός συνεκάλεσε τήν Ε' Οἰκουμενική Σύνοδο, τό 553 μ.Χ. στήν Κωνσταντινούπολη γιά νά καθορίσῃ ἀκόμη περισσότερο τά θεολογικά αὐτά θέματα, στήν πραγματικότητα νά ἀντιμετωπίσῃ ὅλες αὐτές τίς ἐπιφυλάξεις πρὸς τίς προηγούμενες ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀπό Χριστιανούς πού ζοῦσαν στά ὅρια τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἡ Ε' Οἰκουμενική Σύνοδος κατεδίκασε τά «τρία κεφάλαια», δηλαδή κατεδίκασε τά κείμενα τριῶν αἵρετικῶν πού εἶχαν κακὸδοξες καί αἵρετικές ἀπόψεις. Συγκεκριμένα, κατεδίκασε τήν κακὸδοξη διδασκαλία τοῦ Θεοδώρου Μοψουεστίας, τήν ἀντορθόδοξη διδασκαλία τοῦ Θεοδωρήτου Κύρου, ὁ ὁποῖος στά κείμενά του στρεφόταν ἐναντίον τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καί τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί ὑποστήριζε τόν Νεστόριο, ὅπως ἐπίσης κατεδίκασε καί τήν Ἐπιστολή τοῦ Ἰβᾶ Ἐδέσσης, τήν ὁποία ἔστειλε πρὸς τόν Μάρη καί εἶχε αἵρετικές ἀπόψεις.

Ἐπειτα, ἡ Ε' Οἰκουμενική Σύνοδος ἐξέθεσε μέ ἀκριβέστερο τρόπο τήν ὀρθόδοξη διδασκαλία γιά τό Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, τήν ὁποία εἶχαν διατυπώσει οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι Γ' καί Δ'. Πράγματι, ὅταν διαβάσῃ κανεὶς τά δεκατέσσερα ἀναθέματα τῆς Συνόδου αὐτῆς ἀντιλαμβάνεται τό σοβαρό ἔργο τό ὁποῖο ἐπιτέλεσε.

Ἐπίσης, εἶχαν δημιουργηθῇ διάφορα προβλήματα ἀπὸ τοὺς «ὠριγενιστές», δηλαδή διαφόρους Χριστιανούς πού χρησιμοποιοῦσαν μερικές ἀπόψεις τοῦ Ὁριγένη, τίς ὁποῖες εἶχε διατυπώσει ὁ διδάσκαλος αὐτός πρὶν συγκληθῇ ἀκόμη καί ἡ Α' Οἰκουμενική Σύνοδος. Γι' αὐτό ἡ Ε' Οἰκουμενική Σύνοδος κατεδίκασε τίς κακοδοξίες τοῦ Ὁριγένη, οἱ ὁποῖες ἤδη εἶχαν καταδικασθῇ καί μεμονωμένως τό προηγούμενο χρονικὸ διάστημα. Πρόκειται γιά τίς κακοδοξίες πού ἀναφέρονται στήν προῦπαρξη τῶν ψυχῶν, τήν ἀποκατάσταση τῶν πάντων καί ἄλλες ἀπόψεις του.

Καταλαβαίνουμε τί μεγάλο κόπο ἔκαναν οἱ ἅγιοι Πατέρες μας, πόσο προσπάθησαν νά διαφυλάξουν τήν ἀποκεκαλυμμένη ἀλήθεια ὅτι ὁ Τριαδικὸς Θεὸς εἶναι Πατὴρ, Υἱὸς καί Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάς ὁμοούσιος καί ἀχώριστος· ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἀληθινὸς Θεὸς καί ἀληθινὸς ἄνθρωπος, ὁμοούσιος μέ τόν Πατέρα κατὰ τήν θεότητα καί ὁμοούσιος μέ ἐμᾶς κατὰ τήν ἀνθρωπότητα· ὅτι εἶναι Σωτὴρας τῶν ἀνθρώπων, καί ὅλα ὅσα ἀναφέρονται στήν ὀρθόδοξη ἀλήθεια καί τήν σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

Ὅλο αὐτό τό μυστήριό πού εἶναι ἀκατανόητο στήν ἀνθρώπινη λογική, τό ζοῦμε στήν θεία Λειτουργία, στήν ὁποία ὑμνοῦμε τόν Τριαδικὸ Θεό, δοξάζουμε τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ, κοινωνοῦμε τοῦ τεθεωμένου Σώματος τοῦ Χριστοῦ, κατόπιν προετοιμασίας καταλλήλου, ὁμολογοῦμε: «Εἶδομεν τό φῶς τό ἀληθινόν, ἐλάβομεν Πνεῦμα ἐπουράνιον, εὖρομεν πίστιν ἀληθῆ, ἀδιαίρετον Τριάδα προσκυνοῦντες, αὕτη γάρ ἡμᾶς ἔσωσεν». Αὕτη εἶναι ἡ πίστις μας, αὕτη εἶναι ἡ ὁμολογία μας, αὕτη εἶναι ἡ Ἐκκλησία μας, αὕτη εἶναι ἡ ζωὴ μας.

Ἡ ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδος (680-681 μ.Χ.)

Ὅταν διαβάξῃ κανεὶς τήν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, διαπιστώνει ὅτι ὑπάρχουν ζωντανοὶ πνευματικά

όργανισμοί, δηλαδή μέλη της Έκκλησίας, όπως ήταν οι μεγάλοι Πατέρες, οι οποίοι ζούσαν τό μυστήριο της θεώσεως, πού σημαίνει ότι μετείχαν κατά διαφόρους βαθμούς της άκτίστου καθαρτικής, φωτιστικής και θεοποιοῦ ενεργείας τοῦ Θεοῦ. Συγχρόνως ὑπῆρχαν καί ἄλλοι στοχαστές θεολόγοι, οι οποίοι προσπαθοῦσαν νά θεολογήσουν μέ φιλοσοφικό τρόπο. Αυτό δημιούργησε μεγάλο πρόβλημα στήν Έκκλησία.

Ἐπίσης, ἐκεῖνο πού βλέπει κανείς εἶναι ὅτι, δυστυχῶς, στήν Έκκλησία εἰσερχόταν μέ διαφόρους τρόπους καί ἡ πολιτική, γι' αὐτό μερικοί αὐτοκράτορες προσπαθοῦσαν νά συμβιβάσουν τά πράγματα, νά βροῦν κάποιο τρόπο μέ μερικές φράσεις γιά νά ἐνώσουν τούς Ὁρθοδόξους μέ τούς αἰρετικούς. Γινόταν αὐτό πού θά μπορούσαμε νά ὀνομάσουμε ἐκκλησιαστική καί θεολογική διπλωματία.

Μετά τήν Ε' Οἰκουμενική Σύνοδο, στήν ὁποία καταδικάστηκε ὁ Μονοφυσитισμός, δηλαδή οι Χριστιανοί ἐκεῖνοι πού δέν δέχθηκαν τίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Γ' καί Δ', καί ἀποτελοῦσαν δικές τους κοινότητες, οι αὐτοκράτορες τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας θέλησαν νά βροῦν ἕναν τρόπο συμβιβασμοῦ, ὥστε νά ἐνωθοῦν ὅλοι οι Χριστιανοί, μέ σκοπό νά ἀνακοπῇ ἡ ἀραβική ἐπέλαση. Δηλαδή, οι αὐτοκράτορες πίστευαν ὅτι ἂν συμφιλιώσουν τούς μονοφυσίτες τῆς Αἰγύπτου καί τῆς Συρίας, αὐτοί θά ἀμύνονταν ἐναντίον τῶν μουσουλμάνων Ἀράβων, ἀντί νά παραδοθοῦν ἀμαχητί ἐξαιτίας τῆς διαφορᾶς πίστεως μέ τούς Ὁρθοδόξους.

Ἔτσι, κατ' ἀρχάς ὁ Αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος θέλησε νά συμβιβάσῃ τά πράγματα καί συμβουλευθῇ τόν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Σέργιο, ὁ ὁποῖος ὑποστήριξε ὅτι στόν Χριστό ὑπάρχουν δύο φύσεις, πού εἶναι ἐνωμένες «ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως, ἀδιαιρέτως καί ἀχωρίστως» σέ ἕνα πρόσωπο, ὅπως ἀποφάσισε ἡ Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος, ἀλλά ὅμως προσέθετε ὅτι ὁ Χριστός ἔχει μία θέληση καί ἐνέργεια.

Τότε, τό 638 μ.Χ. ὁ Αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος ἐξέδωσε ἕνα διάταγμα, πού ὀνομάστηκε «Ἐκθεσις», μέ τό ὁποῖο ἐπέβαλε αὐτήν τήν διδασκαλία ὅτι, δηλαδή, στόν Χριστό ὑπάρχει μία ἐνέργεια, μία θέληση, καί συγχρόνως ἀπαγόρευσε κάθε συζήτηση γιά τό θέμα αὐτό.

Σέ αὐτήν τήν αἰρετική διδασκαλία ἀντέδρασαν κατ' ἀρχάς μέν ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἅγιος Σωφρόνιος, ἔπειτα δέ ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής. Ἡ ὀρθόδοξη διδασκαλία στό θέμα αὐτό εἶναι ὅτι κάθε φύση ἔχει καί τήν ἐνέργεια καί θέλησή της, γι' αὐτό δέν μπορεῖ νά ὑποστηριχθῇ ὅτι ἐνῶ ὑπάρχουν δύο φύσεις στόν Χριστό, ἐν τούτοις ὑπάρχει μία θέληση. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ θέληση εἶναι ὁρεξή τῆς φύσεως καί ὄχι τῆς ὑποστάσεως-προσώπου. Ἔτσι, ἡ Έκκλησία ὁμιλοῦσε γιά φυσική θέληση καί ὄχι γιά ὑποστατική θέληση. Βέβαια, ἡ θέληση ἐκφράζεται διά τῶν προσώπων, ἀλλά εἶναι φυσική καί ὄχι ὑποστατική.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Κώνστας γιά νά σταματήσῃ τίς ἀντιδράσεις ἐξέδωσε ἄλλο διάταγμα, τό 648 μ.Χ., πού ὀνομάστηκε «Τύπος» διά τοῦ ὁποῖου ἀπαγόρευσε νά γίνεται λόγος γιά μία ἢ δύο θελήσεις στόν Χριστό, καί ἔτσι κατά κάποιο τρόπο ἀκύρωσε τήν «Ἐκθεση» τοῦ Ἡρακλείου, πού ἐπέβαλε τήν μία θέληση καί ἀπαγόρευε καί κάθε συζήτηση γιά τό θέμα αὐτό. Ὅμως, τό θεολογικό αὐτό πρόβλημα δέν μπορούσε νά περιορισθῇ μέσα στήν διπλωματία καί στήν σιγή.

Γι' αὐτό συνήλθε ἡ ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδος ἀπό τόν Αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνο τόν Πωγωνᾶτο, στήν Κωνσταντινούπολη τό ἔτος 680-681 μ.Χ., στήν ὁποία προήδρευσε ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γεώργιος καί παρόντες ἦταν οι ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα. Ἡ Σύνοδος αὐτή κατεδίκασε τόν Μονοενεργητισμό ὅτι, δηλαδή, στόν Χριστό ὑπάρχει μία ἐνέργεια, καί τόν Μονοθελητισμό ὅτι στόν Χριστό ὑπάρχει μία θέληση.

Ἔτσι, κατά τήν ὀρθόδοξη διδασκαλία, στόν Χριστό, ὅπως ὑπάρχουν δύο φύσεις ἐνωμένες στό ἕνα πρόσωπό Του, ὑπάρχουν καί δύο ἐνέργειες καί δύο θελήσεις, θεία καί ἀνθρωπίνη, οι ὁποῖες δέν

έναντιώνονται μεταξύ τους, αφού ενεργούν στο ίδιο πρόσωπο, αλλά τό ανθρώπινο θέλημα ακολουθεῖ καί ὑποτάσσεται στό θεῖο καί πανσθενές θέλημα.

Ἡ διδασκαλία αὐτή εἶναι συνέπεια τῆς ἐμπειρίας τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Πατέρων, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν ὅτι ὁ Χριστός εἶναι Θεάνθρωπος, ἔχει δύο φύσεις καί κατά συνέπεια ἔχει δύο ἐνέργειες καί θελήσεις. Ἡ ἀνθρωπίνη ἐνέργειά Του εἶναι κτιστή, ἐπειδὴ ἡ ἀνθρωπίνη φύση εἶναι κτιστή, καί ἡ θεία ἐνέργειά Του εἶναι ἄκτιστη, ἐπειδὴ ἡ θεία φύση εἶναι ἄκτιστη. Ἔτσι, στόν Χριστό ἐνώθηκε τό κτιστό μέ τό ἄκτιστο, ἀλλά ἓνα εἶναι τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ.

Αὐτό θά ἀναλυθῇ ἀκόμη περισσότερο ἀργότερα ἀπό τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ καί τούς ἡσυχαστές Πατέρες, οἱ ὅποιοι ὁμολόγησαν ἀπό τήν ἐμπειρία τους ὅτι οἱ ἄνθρωποι μετέχουν τῆς ἀκτίστου ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ καί ὄχι τῆς φύσεώς Του.

Ἀπό αὐτό τό γεγονός φαίνεται ὅτι τά θεολογικά θέματα εἶναι καρπός πνευματικῆς ἐμπειρίας καί δέν μποροῦν νά ἐγκλωβισθοῦν μέσα στήν διπλωματία καί τήν πολιτική. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἔκανε στό θέμα αὐτό ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ἀγωνίσθηκαν μέχρι αἵματος, μέ φυλακίσεις καί κακοποιήσεις, γιά νά μὴν ἀποδεχθοῦν τήν εἴσοδο τῆς διπλωματίας μέσα στήν Ἐκκλησία καί στήν Ὁρθόδοξη θεολογία.

Τούς χρωστᾶμε πολλά καί τούς εὐγνωμονοῦμε γιά τήν διδασκαλία τους, τό ἔργο τους, καί τίς θυσίες τους.

Τά θεολογικά θέματα πρέπει νά συζητοῦνται ἀπό ἐμπειρικούς Πατέρας καί θεολόγους καί δέν μποροῦν νά ἐπιβάλλονται μέ νόμους, ὅπως ἐπίσης δέν μποροῦν νά παραμένουν μέσα στήν σιωπή.

Ἡ Ζ' Οἰκουμενική Σύνοδος (787 μ.Χ.)

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μιλώντας κάποτε στούς Πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου, τούς εἶπε ὅτι γνωρίζει καλά ὅτι μετά τήν ἀναχώρησή του θά εἰσβάλλουν ἀνάμεσά τους ἄγριοι λύκοι, οἱ ὅποιοι δέν θά λυπηθοῦν τό ποῖμνιο, καί ἔτσι ἀπό τά μέλη τῆς Ἐκκλησίας θά βγοῦν ἄνθρωποι πού θά μιλοῦν διεστραμμένα γιά νά ἀποσπάσουν τούς μαθητές καί νά τούς ἔχουν μαζί τους (Πρ. κ', 29-30).

Αὐτό φάνηκε σέ ὅλους τούς αἰῶνες στήν ἱστορία καί τόν βίο τῆς Ἐκκλησίας, αφού ἐμφανίσθηκαν διάφοροι αἰρετικοί, οἱ ὅποιοι κατέληξαν σέ ἀντορθόδοξες διδασκαλίες καί δημιούργησαν προβλήματα στήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ διάβολος πάντοτε πολεμᾶ τήν Ἐκκλησία, μισεῖ τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καί θέλει νά ἀλλοιώσῃ τήν διδασκαλία Του. Μέσα ἀπό τήν προοπτική αὐτήν πρέπει νά βλέπη κανεῖς τίς αἵρέσεις.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ αἰρετικοί χρησιμοποιοῦσαν τήν φιλοσοφία καί τόν στοχασμό γιά τά θεολογικά θέματα, ἀλλά τό πρόβλημα εἶναι ὅτι δέν εἶχαν καθαρή καρδιά μέσα στήν ὁποία ἐνεργεῖ ὁ Θεός, κατά τόν μακαρισμό τοῦ Χριστοῦ: «Μακάριοι οἱ καθαροί τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοί τόν Θεόν ὁψονται» (Ματθ. ε', 8), ὁπότε μέσα ἀπό ἀκάθαρτη καρδιά ἐνεργοῦν οἱ δαίμονες. Ἔτσι, στό τέλος ἡ αἵρεση εἶναι δαιμονική ἐνέργεια.

Τόν 8ο αἰῶνα μ.Χ. ἐμφανίσθηκε μιᾶ ἄλλη αἵρεση, ἡ λεγομένη εἰκονομαχία, ἡ ὁποία στρεφόταν ἐναντίον τῆς ἀγιογραφίσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων. Οἱ Χριστιανοί ἀγιογραφοῦσαν τίς εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας καί τῶν ἁγίων καί τίς ἀσπάζονταν, ζητώντας τήν Χάρη ἀπό τόν Χριστό.

Ὅμως, οἱ Νεστοριανοί, οἱ Παυλικιανοί, οἱ Μονοφυσίτες ἀπέρριπταν τήν προσκύνηση τῶν ἱερῶν εἰκόνων, γιατί εἶχαν πρόβλημα μέ τήν ἀνθρωπίνη φύση τοῦ Χριστοῦ, γιά τούς δικούς του ὁ καθένας

λόγους.

Έτσι, ο Αυτοκράτωρ Λέων ο Γ΄ ο Ίσαυρος εξέδωσε τό 726 και τό 730 μ.Χ. δύο διατάγματα έναντίον τῶν ἱερῶν εἰκόνων καί ἀπαγόρευσε τήν προσκύνησή τους. Αυτό ἔκανε ἀργότερα καί ὁ Αυτοκράτορας Κωνσταντῖνος Κοπρώνυμος. Ἐναντίον αὐτῶν τῶν ἀποφάσεων ἀγωνίσθηκαν οἱ ὀρθόδοξοι Πατέρες, γιατί γνώριζαν ἀπό τήν πείρα τους γιά τήν μεγάλη δύναμη τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου καί τῶν ἁγίων, πού εἰκονογραφοῦνται, καί τήν ἀξία τῶν εἰκόνων.

Τό ἔτος 787 μ.Χ. συνήλθε στήν Κωνσταντινούπολη ἡ Ζ' Οἰκουμενική Σύνοδος, μέ ἀπόφαση τῆς Αυτοκράτειρας Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας καί τοῦ υἱοῦ της Κωνσταντίνου, στήν ὁποία προήδρευσε ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ταράσιος. Ἡ Σύνοδος αὐτή ἀκύρωσε τήν εἰκονομαχική Σύνοδο πού ἔγινε τό 754 μ.Χ. ἐπὶ Κωνσταντίνου Κοπρωνύμου, ἀναθεμάτισε τούς αἰρετικούς εἰκονομάχους καί κατοχύρωσε τήν ὀρθόδοξη διδασκαλία γιά τίς ἱερές εἰκόνες.

Ἡ Οἰκουμενική αὐτή Σύνοδος στηρίχθηκε στήν διδασκαλία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ καί κυρίως τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Σύμφωνα μέ τήν ὀρθόδοξη διδασκαλία, ἄλλο εἶναι ἡ ἀληθινή λατρεία, πού ἀποδίδεται μόνον στόν Θεό, τήν «θεία φύση», καί ὄχι στίς εἰκόνες καί τούς ἁγίους, καί ἄλλο εἶναι ἡ τιμητική προσκύνηση πού ἀποδίδεται στίς ἱερές εἰκόνες. Καί μάλιστα ἡ τιμητική αὐτή προσκύνηση διαβαίνει στό πρωτότυπο. Αυτό σημαίνει ὅτι ὅταν ἀσπαζόμαστε τίς ἱερές εἰκόνες δέν προσκυνᾶμε τήν ὕλη ἀπό τήν ὁποία εἶναι κατασκευασμένες, ἀλλά τήν ὑπόσταση τοῦ εἰκονιζομένου, δηλαδή αὐτόν πού εἰκονίζεται.

Ἡ ὀρθόδοξη εἰκόνα διδάσκει τό μυστήριο τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἡ δέ ἄρνηση τῆς τιμητικῆς προσκυνήσεως τῆς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ, στήν πραγματικότητα εἶναι ἄρνηση τῆς ἐνανθρωπήσεώς Του. Ἀκόμη, οἱ ἅγιοι εἰκονίζονται καί τιμῶνται, διότι εἶναι μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ καί μέσα τους ἔχουν τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Οἱ δέ εἰκόνες λειτουργοῦν ὡς φορεῖς τῆς θείας Χάριτος, κατά τόν τρόπο πού ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ ἐνεργοῦσε τά τῆς θείας φύσεως τοῦ Λόγου.

Γι' αὐτό καί θαυματουργοῦν. Αὐτή, μέ λίγα λόγια, εἶναι ἡ θεολογία τῶν ἱερῶν εἰκόνων, στήν πραγματικότητα εἶναι ἡ θεολογία τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ὁμολογήθηκε στίς Οἰκουμενικές Συνόδους, καί τῶν ἁγίων ὡς μέλη τοῦ ἐνδόξου Σώματός Του.

Τό ἐπίσης σημαντικό στήν Σύνοδο αὐτή εἶναι ὅτι γίνεται λόγος γιά τό ὅτι ὁ Χριστός ἐνυμφεύθη τήν ἁγία Ἐκκλησία, εἶναι μαζί μέ τούς Μαθητές Του στούς αἰῶνες, στούς ὁποίους χάρισε τό Φῶς τῆς ἐπιγνώσεώς Του, καί τούς ἐλύτρωσε ἀπό τό σκοτάδι τῆς εἰδωλικῆς μανίας. Καί ὅμως ἀπό τήν δωρεά αὐτή καί τήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ἀπομακρύνθηκαν οἱ αἰρετικοί παρασυρόμενοι ἀπό τόν ἀπατεῶνα ἐχθρό.

Αὐτά καί ἄλλα πολλά δείχνουν τήν διαφορά μεταξύ τῶν ἁγίων Πατέρων καί τῶν αἰρετικῶν. Γι' αὐτό στήν Σύνοδο αὐτή ἀναθεματίζονται ὅλοι οἱ αἰρετικοί ὀνομαστικῶς, ἀπό τόν Ἄρειο μέχρι τούς τότε αἰρετικούς καί διακηρύσσεται ἡ ὀρθόδοξη διδασκαλία γιά τήν τιμητική προσκύνηση τῶν ἱερῶν εἰκόνων.

Σέ ἓνα σημεῖο τῶν Πρακτικῶν γράφεται: «Ἀσπαζόμαστε δέ καί τάς κυριακάς καί ἀποστολικάς καί προφητικές φωνάς, δι' ὧν τιμᾶν καί μεγαλύνειν ἐδιδάχθημεν». Αὐτή ἡ φράση δείχνει τήν μεγάλη διαφορά μεταξύ τῶν ἐμπειρικῶν θεολόγων, πού εἶναι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν φιλοσοφούντων θεολόγων, οἱ ὁποῖοι, ἐπειδή ἔχουν ἀκάθαρτη καρδιά, γίνονται ἐνεργοῦμενοι ὑπό τῶν πονηρῶν πνευμάτων.

Οἱ ἐμπειρικοί θεολόγοι, ὅπως ἦταν οἱ Προφῆτες, οἱ Ἀπόστολοι καί οἱ Πατέρες, γνωρίζουν ἀπό τήν

παίρα τους ότι όταν φθάνη κανείς στην θεά της δόξης του Θεού στην υπόσταση του Λόγου, βλέπει το θείο Φῶς, υπέρ νόησιν καί υπέρ αἴσθησιν, ὅποτε ἐκεῖ δέν χωρεῖ κανένας στοχασμός, καμμία φαντασία, καμμία πλάνη. Μετά, ὅμως, τήν ἀποκαλυπτική ἐμπειρία μποροῦν νά εἰκονογραφοῦν τόν Χριστό, τήν Παναγία καί τούς ἁγίους, ἀλλά γνωρίζουν σαφέστατα ὅτι ἄλλο εἶναι τά ἄκτιστα ρήματα, δηλαδή ἡ ἀποκαλυπτική ἐμπειρία, καί ἄλλο εἶναι τά κτιστά εἰκονίσματα, πού παραπέμπουν στήν ἄκτιστη αὐτή δόξα, χωρίς νά μποροῦν νά τήν ἐκφράσουν ἀπόλυτα.

Γνωρίζουν, ἐπίσης, οἱ ἐμπειρικοί θεολόγοι ὅτι ὅσοι ἀσπάζονται καί προσκυνοῦν τίς ἱερές εἰκόνες λαμβάνουν Χάρη ἀπό τόν Θεό, ἀνάλογα μέ τήν δική τους πνευματική κατάσταση, καί δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἀνάπτει μέσα τους ἡ φλόγα, ἡ ἐπιθυμία γιά τήν ὄραση τῆς ἀκτίστου δόξης τοῦ Θεοῦ. Μέσα ἀπό αὐτήν τήν προοπτική ἀσπαζόμαστε τόν Τίμιο Σταυρό, τίς ἱερές εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας καί τῶν ἁγίων, τά ἱερά λείψανα, τά εὐλογημένα ἱερά ἀντικείμενα καί δοξάζουμε τόν Χριστό πού ἐγίνε ἀνθρώπος, θέωσε τήν ἀνθρώπινη φύση καί μᾶς ἔκανε μέλη τῆς Ἐκκλησίας, μέλη τοῦ ἐνδόξου Σώματός Του.

Ἡ Η' Οἰκουμενική Σύνοδος (879-880 μ.Χ.)

Ὁ 8ος αἰώνας μ.Χ. ἦταν ἓνας δύσκολος αἰώνας ἀπό πλευρᾶς τῆς Πολιτείας καί τῆς Ἐκκλησίας, ἀφ' ἑνός μὲν γιατί ἀρχίζει νά ἀποχωρίζεται τό δυτικό τμήμα τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας ἀπό τό ἀνατολικό τμήμα της, ἀφ' ἑτέρου δέ γιατί φαίνεται καθαρά ἡ ἀλλοίωση τοῦ δυτικοῦ Χριστιανισμοῦ.

Αὐτό φάνηκε στήν Η' Οἰκουμενική Σύνοδο, ἡ ὁποία συνήλθε τό 879-880 μ.Χ. στήν Κωνσταντινούπολη ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα. Πρόεδρος τῆς Συνόδου ἦταν ὁ Μέγας Φῶτιος καί ἦταν παρόντες καί οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ ὀρθοδόξου Πάπα τῆς Ρώμης Ἰωάννη τοῦ Η'.

Ἡ Σύνοδος αὐτή εἶναι πολύ σημαντική, εἶναι ἡ τελευταία Σύνοδος μεταξύ Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καί Ὁρθοδόξου Δυτικῆς Ἐκκλησίας, δηλαδή μεταξύ Νέας Ρώμης καί Παλαιᾶς Ρώμης, γιατί μετά διαδοχικά ἀπομακρύνθηκαν οἱ δυτικοί Χριστιανοί ἀπό τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ἡ Σύνοδος αὐτή ἀποκαλεῖται ὡς Η' Οἰκουμενική Σύνοδος ἀπό τήν Ἐγκύκλιο τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς τοῦ 1848 μ.Χ. καί ἡ ἴδια Σύνοδος ἐπικύρωσε καί τήν Ζ' Οἰκουμενική Σύνοδο.

Ἡ Η' Οἰκουμενική Σύνοδος ἀντιμετώπισε διάφορα ἐκκλησιολογικά θέματα, ἀνέδειξε τήν διαφορά πού ὑπάρχει μεταξύ τῆς ἐκκλησιολογίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καί τῆς τότε Ὁρθοδόξου Δυτικῆς Ἐκκλησίας, καί ἄλλα σοβαρά θεολογικά ζητήματα.

Στήν Σύνοδο αὐτή φάνηκαν τά ἐξῆς θέματα: τό Πρωτεῖον τοῦ Πάπα· τά λειτουργήματα στήν Ἐκκλησία καί ἡ μεταξύ τους σχέση· τά τυπικά ἔθιμα· ἡ ἀθρόον χειροτονία ἀπό λαϊκό σέ Ἐπίσκοπο· καί κυρίως τό θεολογικό πρόβλημα τό Φιλιόκβε, δηλαδή ἡ προσθήκη πού εἶχαν βάλει τότε οἱ Φράγκοι στό Σύμβολο τῆς Πίστεως, ὅτι τό Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἀπό τόν Πατέρα καί τόν Υἱό, πράγμα πού εἶναι αἵρεση, καί γιά τό ὁποῖο ἀντιδρουσε τότε καί ἡ Παλαιά Ρώμη. Μάλιστα, ἡ Σύνοδος αὐτή καταδίκασε καί ἀφόρισε ὅσους ἔθεσαν στό Σύμβολο τῆς Πίστεως τό Φιλιόκβε. Στήν πραγματικότητα ἡ Σύνοδος κατεδίκασε ὅσους προσθέτουν ἢ ἀφαιροῦν ἀπό τό Σύμβολο τῆς Πίστεως λέξεις, δηλαδή ἐννοοῦσε τούς Φράγκους χωρίς νά τοῦς κατονομάσῃ ἀπό φόβο, λόγω τῆς βαρβαρότητάς τους.

Σημαντική φυσιογνωμία τῆς Συνόδου αὐτῆς ἦταν ὁ Μέγας Φῶτιος, ὁ ὁποῖος μέ τόν διορατικό νοῦ του ἀντιλήφθηκε τόν κίνδυνο πού προερχόταν ἀπό τούς Φράγκους, οἱ ὁποῖοι εἶχαν καταλάβει τήν βόρεια καί κεντρική Εὐρώπη καί ἤθελαν νά ἐπεκταθοῦν καί πρὸς ἀνατολάς, καθὼς ἐπίσης διέγνωσε τήν αἵρεση ὅτι τό Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἀπό τόν Πατέρα καί τόν Υἱό, δηλαδή τό Φιλιόκβε.

Ίδιως αυτό τό ανέπτυξε ὁ ἱερός Φώτιος «πρός τούς τῆς Ἀνατολῆς ἀρχιεπισκοπικούς θρόνους», τήν ὁποία αἵρεση χαρακτηρίζει «ἄθεον γνώμην», «ἀσέβειαν», «οἱ τοῦ σκότους ἐκεῖνοι ἐπίσκοποι (ἐπισκόπους γάρ ἑαυτούς ἐπεφήμιζον)...». Δηλαδή, οἱ δυτικοί ἐπίσκοποι αὐτοχαρακτηρίζονταν ὡς ἐπίσκοποι, ἀφοῦ οἱ Φράγκοι τοποθετοῦσαν ἐπισκόπους χωρίς χειροτονία, καί αὐτοί ἐπέβαλαν τήν αἵρεση τοῦ Φιλιόκβε στό Σύμβολο τῆς Πίστεως. Γράφει δέ στήν ἐπιστολή του γιά τούς Φράγκους, οἱ ὅποιοι ἐπέβαλαν αὐτήν τήν αἵρεση: «τούτους τούς ἀπατεῶνας καί θεομάχους συνοδική καί θεία κατεκρίναμεν ψήφῳ». Δηλαδή καταδικάσαμε αὐτούς τούς ἀπατεῶνες μέ συνοδική καί θεία ψήφο.

Μετά τήν Η' Οἰκουμενική Σύνοδο τό δυτικό τμήμα τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας ὁδηγεῖτο στήν ρήξη μέ μεγάλη ταχύτητα, κυρίως ἀπό πολιτικά αἷτια, μέχρι τό ἔτος 1009 μ.Χ. πού εἰσῆλθε ἐπισήμως τό Φιλιόκβε στό Σύμβολο τῆς Πίστεως ἀπό τόν Πάπα τῆς Ρώμης, ὅποτε διακόπηκε ἡ κοινωνία μεταξύ Παλαιᾶς καί Νέας Ρώμης. Στήν πραγματικότητα ἡ Παλαιά Ρώμη ἀπομακρύνθηκε ἀπό τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου προσέλαβε καί ἄλλες αἱρέσεις.

Ἀργότερα, τόν 16ο αἰῶνα μ.Χ., μέ τίς ὑπερβολές πού ἔκανε ὁ Πάπας, ἀπομακρύνθηκαν ἀπό αὐτόν καί ὁλόκληρες ὁμάδες Χριστιανῶν πού ἀπετέλεσαν τόν λεγόμενο Προτεσταντικό κόσμο, καί σήμερα ὑπάρχουν πολλές Χριστιανικές διαίρέσεις στήν Δύση. Ἔτσι, δικαιώθηκε ὁ Μέγας Φώτιος πού ἔκανε πολλές προσπάθειες γιά τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καί ἀγωνίσθηκε ἐναντίον τοῦ Πρωτείου τοῦ Πάπα καί τοῦ Φιλιόκβε.

Φαίνεται καθαρά ὅτι τόν 9ο αἰῶνα μ.Χ. ὁ Μέγας Φώτιος ἦταν ἡ μεγαλύτερη μορφή, ἀφοῦ διέθετε εὐφυΐα, διορατικότητα, θεολογική κατάρτιση, ὀρθόδοξη ἐκκλησιολογία, ἀλλά καί μεγάλη διάκριση. Ἦταν ἓνας μέγας Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας.

Τελικά, ἡ Δύση ἀπομακρύνθηκε ἀπό τήν Ὁρθόδοξη Ἀνατολή καί ἀνέπτυξε τόν σχολαστικισμό, μία θεολογία πού ἀποδεσμεύθηκε ἀπό τούς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας καί στηρίχθηκε στήν ἀρχαία ἑλληνική φιλοσοφία, τόν Πλάτωνα, τόν Ἀριστοτέλη καί τόν Νεοπλατωνισμό. Ἡ σχολαστική θεολογία δημιούργησε ἄλλες ἀντιδράσεις στόν δυτικό κόσμο καί ποικίλα φιλοσοφικά, θεολογικά καί κοινωνικά ρεύματα, πού ὑπάρχουν μέχρι σήμερα.

Γι' αὐτό πρέπει ὄχι μόνον νά τιμᾶμε τόν Μέγα Φώτιο ὡς ἅγιο καί Μέγα Πατέρα, ἀλλά νά σεβόμαστε τήν διδασκαλία του καί τό ἔργο του.

Ἡ Θ' Οἰκουμενική Σύνοδος (1351 μ.Χ.)

Ὅταν κάνουμε λόγο γιά Θ' Οἰκουμενική Σύνοδο, ἐννοοῦμε τήν Μεγάλη Σύνοδο τοῦ 1351 μ.Χ., στήν ὁποία συμμετεῖχε ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καί ἡ ὁποία κατοχύρωσε τήν Ὁρθόδοξη διδασκαλία γιά τήν μέθεξη τῆς ἀκτίστου ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ καί τόν ἱερό ἡσυχασμό.

Ἡ Σύνοδος αὕτη συνεκλήθη ἀπό τόν Αὐτοκράτορα Ἰωάννη Καντακουζηνό καί σέ αὐτήν προήδρευσε ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κάλλιστος, μαθητής τοῦ ἡσυχαστοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου, καί παρευρέθηκαν πολλοί ἡσυχαστές Πατέρες. Στά Πρακτικά τῆς Συνόδου περιελήφθησαν καί οἱ ἀποφάσεις τῆς Συνόδου τοῦ 1341 καί 1347 μ.Χ., οἱ ὁποῖες καταδίκασαν τόν Βαρλαάμ καί τόν Ἀκίνδυνο καί ἔτσι οἱ ἀποφάσεις εἶναι κατά πάντα Ὁρθόδοξες.

Ἡ Σύνοδος αὕτη εἶναι Οἰκουμενική, πρῶτον, γιατί ἔχει ὅλες τίς κανονικές προϋποθέσεις μιᾶς Οἰκουμενικῆς Συνόδου· δεύτερον, γιατί τό θέμα μέ τό ὁποῖο ἀσχολήθηκε, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄκτιστη, εἶναι συνέχεια τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τήν ὁποία μνημονεύει στά Πρακτικά της· καί τρίτον, γιατί οἱ ἀποφάσεις της συμπεριελήφθησαν στό «Συνοδικό τῆς Ὁρθοδοξίας», μαζί μέ τίς ἀποφάσεις τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί ὅπως γνωρίζουμε τό «Συνοδικό τῆς Ὁρθοδοξίας» διαβάζεται τήν Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἄλλωστε, ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία καθόρισε νά ἐορτάζεται ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς τήν Β΄ Κυριακή τῶν Νηστειῶν, μετά τήν Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας, σημαίνει ὅτι ἀναγνωρίζει τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ ὡς μεγάλο θεολόγο, τοῦ ὁποίου ἡ θεολογία κατοχυρώθηκε Συνοδικά μέ τήν Σύνοδο τοῦ 1351 μ.Χ., ὅπως ἔγινε καί μέ τίς προηγούμενες Συνόδους (1341-1347).

Γενικά, στήν συζήτηση πού ἔγινε μεταξύ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καί τῶν ἄλλων φιλοσοφούντων ἀντισηχαστῶν θεολόγων φανερώθηκαν μερικές ἀλήθειες πού εἶναι κοινό κτῆμα τῶν Ἀγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ἰδίας τῆς Ἐκκλησίας. Θά μνημονεύσω μερικές ἀπό τίς ἀλήθειες αὐτές.

Ἡ πρώτη ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ Θεός ἔχει οὐσία καί ἐνέργεια. Κάθε οὐσία φανερώνεται διά τῆς ἐνεργείας της, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπό τήν οὐσία. Ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄκτιστη καί ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄκτιστη. Τά Τρία Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος ἔχουν τήν ἴδια θεϊκή οὐσία, ἐμεῖς μετέχουμε τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός ἀποστέλλει τήν ἐνέργειά Του στήν κτίση, ὅπως ὁ ἥλιος στέλλει τήν ἐνέργειά του στόν κόσμο. Ἡ ἄκτιστη ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ λαμβάνει διάφορα ὀνόματα, ἀνάλογα μέ τά ἀποτελέσματα πού δημιουργεῖ, δηλαδή λέγεται οὐσιοποιός, ζωοποιός, σοφοποιός, ὅπως ἐπίσης χαρακτηρίζεται καθαρτική, φωτιστική, θεοποιός ἐνέργεια. Ὅλη ἡ κτίση μετέχει ἀναλόγως τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ.

Ἡ δεύτερη ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὅσοι εἶναι καθαροί στήν καρδιά ἔχουν τήν δυνατότητα νά δοῦν τόν Θεό ὡς Φῶς. Ἄλλο εἶναι τό αἰσθητό φῶς πού βλέπει κανεῖς μέ τήν αἴσθηση καί ἄλλο εἶναι τό Φῶς τοῦ Θεοῦ πού εἶναι πάνω ἀπό κάθε αἴσθηση, τό ὁποῖο βλέπει ὁ καθαρὸς νοῦς μέ τήν αἴσθηση, ἀφοῦ καί τό σῶμα μεταλαμβάνει αὐτήν τήν ὑπέρ νοῦν καί ὑπέρ αἴσθηση ἐμπειρία. Τό Φῶς πού εἶδαν οἱ Μαθητές στό Ὅρος Θαβώρ εἶναι τό Φῶς τῆς θεότητος, καί εἶναι ἀνώτερο ἀπό τήν λογική γνώση τῶν φιλοσόφων.

Ἡ τρίτη ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά νά δῇ κανεῖς τό Φῶς τοῦ Θεοῦ, δηλαδή νά μετάσχη τῆς ἐνεργείας Του καί ὄχι τῆς οὐσίας Του, εἶναι ἡ κάθαρση τῆς καρδιάς, ἡ νοερά καρδιακή προσευχή, ἡ συμμετοχή τοῦ σώματος στήν ἀσκητική ζωή, μέ τήν νηστεία, τήν ἄσκησι, τήν ἀγάπη καί τήν τήρησι τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ. Ὅλη αὕτη ἡ ἀσκητική προσπάθεια, κατά τήν ὁποία ἐνεργεῖ ὁ Θεός καί συνεργεῖ ὁ ἄνθρωπος λέγεται ἱερός ἡσυχασμός. Αὐτό ἔζησαν οἱ Προφῆτες, οἱ Απόστολοι καί οἱ Πατέρες, αὐτό ἐδίδαξε ὁ Χριστός.

Ἡ τέταρτη ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ Ἐκκλησία καταδικάζοντας τίς ἀπόψεις τοῦ Βαρλαάμ, ὅπως καί τῶν ἄλλων ὁμοφρόνων του, στήν πραγματικότητα κατεδίκασε τήν δυτική θεολογία, τόν σχολαστικισμό, ἡ ὁποία ὑποστήριζε ὅτι οἱ φιλόσοφοι εἶναι ἀνώτεροι ἀπό τοὺς Προφῆτες, διότι οἱ φιλόσοφοι ἀνέπτυσσαν τίς φιλοσοφίες τους μέ τήν λογική, ἐνῶ οἱ Προφῆτες ἔβλεπαν ἐξωτερικές ἐλλάμψεις πού ἦταν κτιστές καί δαιμονικές. Οἱ ἀπόψεις τῶν ἀντισηχαστῶν προέρχονταν κυρίως ἀπό τήν φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνα, εἶχαν ἐπηρεασθῇ, δηλαδή, ἀπό τήν ἀρχαία ἐλληνική φιλοσοφία. Αὐτό θεωρεῖται αἵρεσι, γιατί οἱ Προφῆτες ἔβλεπαν τόν ἄσαρκο Λόγο καί οἱ Απόστολοι ἔβλεπαν τόν σεσαρκωμένο Λόγο καί ἦταν ἀνώτεροι ἀπό τοὺς φιλοσόφους.

Τελικά, ἡ θεολογία πού ἀναπτύχθηκε ἀπό τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ εἶναι θεολογία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Καί ὁ ἱερός ἡσυχασμός, ὡς κάθαρση τῆς καρδιάς καί φωτισμός τοῦ νοῦ πού ὀδηγεῖ στήν θέωσι, εἶναι ὁ πυρήνας τῆς Ὁρθοδόξου θεολογίας, εἶναι ἡ προϋπόθεσι θεολογήσεως ὅλων τῶν ἁγίων Πατέρων, εἶναι ἡ βάση ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Αὐτό δείχνει ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες στίς Οἰκουμενικές Συνόδους θεολόγησαν γιά τό ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ἀληθινός Θεός, ὅτι στόν Χριστό ὑπάρχουν δύο φύσεις, θεία καί ἀνθρωπίνη, οἱ ὁποῖες ἐνεργοῦν «ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως, ἀδιαιρέτως καί ἀχωρίστως» στήν ὑπόστασή Του, ὅτι στόν Χριστό ὑπάρχουν καί δύο θελήσεις, θεία καί ἀνθρωπίνη, ὁπότε ἡ ἀνθρωπίνη θέλησι ἀκολουθεῖ τήν θεία θέλησι. Ἐπίσης, δείχνει ὅτι οἱ ἅγιοι διά τοῦ ἱεροῦ ἡσυχασμοῦ πού συνιστᾷ τήν ὀρθόδοξη μεθοδολογία, ἔφθασαν στήν θεωρία-θέα τοῦ Χριστοῦ, εἶδαν τόν Χριστό καί στήν συνέχεια

κατέγραψαν θεοπνεύστως αυτήν την έμπειρία.

Έπομένως, όλη ή θεολογία της Έκκλησίας είναι καρπός έμπειρίας, είναι άποτέλεσμα οράσεως του Χριστού μέσα στο Φῶς καί δέν είναι μιά λογική γνώση, άποτέλεσμα φιλοσοφικής γνώσης. Αγαπάμε τόν άγιο Γρηγόριο τόν Παλαμά, έπειδή μέ την θεοπτική έμπειρία του καί τούς θεόπνευστους άγῶνες του άνέδειξε την βάση της Όρθοδόξου θεολογίας, εξέφρασε την έμπειρία τῶν Προφητῶν, τῶν Αποστόλων καί τῶν Πατέρων, πού είναι ή θέα του Λόγου στην ανθρώπινη φύση Του.

Όλα αυτά δέν πρέπει νά μένουν σέ θεωρητικό επίπεδο, αλλά πρέπει νά τά ζοῦμε ένωμένοι μέ τόν Χριστό, ό Όποιος είναι: «ή όδός καί ή αλήθεια καί ή ζωή» (Ιω. ιδ΄, 6).

* * *

Ός Όρθόδοξοι Χριστιανοί πρέπει νά μένουμε πιστοί στά δόγματα τῶν Οίкуμενικῶν Συνόδων καί στην διδασκαλία τῶν άγίων Πατέρων πού τίς συνεκρότησαν, γι' αυτούς τούς τιμοῦμε πολλές Κυριακές του έκκλησιαστικού έτους.

Καυχόμαστε έν Κυρίῳ, γιατί τρεῖς Έπίσκοποι Ναυπάκτου συμμετείχαν σέ τρεῖς Οίкуμενικές Συνόδους, ήτοι ό Καλλικράτης στην Γ' Οίкуμενική Σύνοδο, ό Εἰρηναῖος στην Δ' Οίкуμενική Σύνοδο καί ό Αντώνιος στην Η' Οίкуμενική Σύνοδο καί υπέγραψαν τά Πρακτικά τους. Επίσης, ό Έπίσκοπος Ναυπάκτου Μαρτύριος συμμετείχε στην Σύνοδο της Σαρδικῆς, πού υποστήριξε τόν Μέγα Αθανάσιο σέ μιά δύσκολη περίοδο στην ζωή του.

Έπομένως, κατά μείζονα λόγο ἔχουμε εὐθύνη νά μείνουμε σταθεροί στά δόγματα τῶν Πατέρων τῶν Οίкуμενικῶν Συνόδων ό δέ έκάστοτε Μητροπολίτης Ναυπάκτου πρέπει νά καυχᾶται, γιατί είναι διάδοχος τέτοιων όμολογητῶν τῆς πίστεως.